

בין עזות לביישנות – לחנוכה

עיון בפרשת השבוע על פי המהר"ל

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

כאשר הוא מוכן לקבל התפעלות מאחר אבל בעצמם עזים הם, ואף שיאמר על ישראל שהם אינם עזי פנים וזהם מקבלי התפעלות מאחר אבל עזים הם בעצמם, וזה כי אינם בעלי חומר והם כמו אש שהוא פועל ביותר מפני שהוא פועל בכח גדול, וכמו שהוא פועל בחוזק כך הוא ממהר לקבל התפעלות כי מי הוא שהוא יותר תקיף מן האש ועם כל זה הוא ממהר לקבל התפעלות מן המים שהם מבטלים כחו, וכך הם ישראל שהם חזקים ותקיפים מאוד בעצמם אבל ממהרים לקבל התפעלות מאחר הוא הבושה, ודבר זה מבואר מאוד:

7. נר מצוה עמו י"ב

ודע כי החומר הוא מתפעל, ולכך בני אדם שהם בעלי חומר אינם עזים וקשים, אבל ישראל שנתנה להם התורה הם עזים וקשים לגמרי, ודבר זה בארנו בכמה מקומות. ולכך ראה דניאל אומה זאת שהיא מוכנת אל החכמה ביותר משאר אומות, ראה אותה נמר שהוא היותר עז:

ולפיכך האומה הזאת בקשו שיכתבו להם חכמים התורה יונית, כמו שמפורש במגילה (מגילה ט, א). אף כי בודאי אין לאומה הזאת חלק בתורה, כמו שאמרנו, ומכל מקום בקשו לכתוב להם התורה בלשון שלהם, וזה מורה שהחכמה שייך להם ביותר מן שאר האומות. ... כי מותר להיות התורה בלשון שלהם. וכ"ז מפני שיש לה החכמה יותר משאר אומות. והקירוב הזה עצמו היה גורם שרצו לאבד מהם התורה, כי אין גבור מתקנא אלא בגבור שכמותו, ולפיכך רצו לאבד מהם התורה:

ולכך אמר כי מלכות שלישית מתיחס אל היה שהיא נמר שיש לה ד' כנפים, כי החכמה הוא מתפשט בכל צדין לרוחב ולאורך ואין לה גבול כלל, רק מתפשט בכל מקום. ולכך היה מדמה זה לנמר שיש לו ד' כנפים, שהכנפים מורים על התפשטות בכל ד' רוחות, ... הרי השכל מתפשט בכל העולם כי כך ענין השכל, ולכך כפי מדת השכל היה ממשלתם בכל העולם, והכל היה כפי המדה. ולכך המלכות הזאת לא היו מתנגדים לישראל רק מצד התורה השכלית ומצד התורה האלקית. וכך היה כל ענין מלכות שלישית, לבטל מישראל מעלת התורה האלקית.

האומות הוא ההיפך, כאילו היה הנפש בטל אצל הגוף, וכאילו היה כולו גוף וחומר בלבד:

וכבר התבאר בראיה ברורה כי הנפש גובר בישראל. וזה נודע מן המדה הפחותה שבישראל, שהעיד עלינו יוצרנו "כי עם קשה עורף אתה" (דברים ט, ו). רוצה לומר שהם בלתי מקבלים תוכחה, ואינם שומעים מוסר, והם עם קשה עורף. ודבר זה בשביל שאינם חומריים, שהחומר בלבד הוא מקבל התפעלות. ולא כן דבר שהוא כמו הצורה בלבד, שהוא עומד קיים ואינו מתפעל. ולפיכך ישראל הם עומדים במדתם, ואינם מתפעלים לקבל תוכחה. ועוד אמרו ז"ל (ביצה כה ע"ב) כי ישראל הם העזים שבאומות. וזה מפני כי כל זה יש לו כח הצורה. ... וכך הם ישראל שאינם חומריים, לכך הם קשים לקבל התפעלות. ואילו האומות הם קלים להתפעל, ולקבל תוכחה ומוסר. ובשביל כך אמרו ז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ה) שלא היה יונה רוצה ללכת בשליחותו של מקום לנינוה, שידע כי הגוים קרובי תשובה הם, ובודאי יחזרו בתשובה, ויקבלו תוכחה ומוסר מן הנביא אשר מוכיח אותם, כמו שעשו (יונה ג, ד-ו), ויחייבו את ישראל; שהאומות חוזרים בתשובה, ואילו ישראל אין חוזרין בתשובה כלל. וכל זה מפני כי האומות הם הפך ישראל; שכמו שישראל הם קשה עורף, ועומדים במדתם מפני שאינם חומריים, לכך אינם מתפעלים, כך האומות שהם חומריים, הם מתפעלים ומוכנים לקבל התפעלות, כמו שהחומר הוא מקבל התפעלות, ולכך הם מקבלים דברי תוכחה וחזרין בתשובה. כי כאשר מוכיח אותם, הם מתפעלים ומשנים דרכם:

6. נתיבות עולם ב', נתיב הבושה א'

והא דקאמר הכא דישראל הם ביישנים ואלו בפרק אין צדין (ביצה כ"ה, ב') ... שהם עזים ... אין זה קשיא דהא והא איתא שהם עזים היינו שאין להם גסות ועבות החומר כמו שיש לביישן שהוא בעל חומר, לכך מה שישראל הם עזים מורה שהם בעלי נפש ואין הנפש שלהם מוטבע בחומר, ומ"מ הם ביישנים שהם מקבלים התפעלות מזולתם, כאשר ראוי לקבל התפעלות מן הש"י או ממי שהוא גדול ממנו אז הם בעלי בושה ביותר. ודבר זה מדה אחרת לגמרי

1. דניאל ראה

דניאל הלום ראה והזיונות ראשו על משכבו ... וארבע היות גדולות עולות מן הים, שונות זו מזו ... והנה אחרת כנמר, וזה כנפים ארבע של עוף על גבה, וארבעה ראשים להיה, ושלטון נתן לה.

2. יבמות ע"ט, א'

אמר (דוד המלך) שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים רחמנים.

3. ביצה כ"ה, א'

דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות.

4. אבות ה', ב'

יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצב, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. הוא היה אומר, עז פנים לגיהנם, ובשת פנים לגן עדן. יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך:

5. נעח ישראל י"ד

להעמיד אותך על שורש הדברים. וזה כאשר ישראל מיוחדים ונבדלים מכל האומות, אשר הם במדרגה החומרית, וישראל במדרגת הצורה. ודבר זה בארנו פעמים הרבה, כמו שאמרו חז"ל (יבמות סא.) 'אתם קרויין אדם, ואין האומות קרויין אדם'. כאילו דבר פשוט הוא אצלם שמדרגת ישראל בערך אל האומות, כמדרגת האדם אל בעלי חיים הבלתי מדברים. וזה כי האדם נבדל מן הבעלי חיים במה שאין האדם חומרי גשמי כמו שאר בעלי חיים, והאדם הוא שכלי. וכך מדרגת ישראל, שהם נבדלים מן החומר, ואינם מוטבעים בחומר. וכאילו אצל ישראל בטל החומר אצל הנפש, ואין החומר רק נושא שעליו רוכב הנפש, ובטל החומר הזה אצל רוכבו, כמו שבטל וטפל החומר אצל מי שרוכב עליו. וכך ענין ישראל כאשר עושים רצונו של מקום, ואז הם צורה נבדלת בלבד. ואילו אצל